

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Антоанета Запрянова

за дисертационния труд на

Страхил Валентинов Панайотов на тема

„Таблички с дръжка от Месопотамия – II-I хил. пр. хр.“

По различни причини темата „Таблички с дръжка от Месопотамия – II-I хил. пр. Хр.“ не е изследвана у нас, а и в библиотечните ни хранилища трудно се откриват обнародваните резултати. Това дава основание за висока оценка както за труда дисертанта, така и за неговите научни консултанти доц. д-р Петър Делев и гл.ас. д-р Кабалан Мукарзел. Дисертацията е в обем от 365 страници, съпроводени от 20 страници библиография, а приложението визуализира 116 фигури, разпределени на 31 страници.

В уводната част Панайотов представя същността на темата, въвежда в нейния географски ареал, обяснява защо хронологическите и географските граници, от които обектите достигат до нас, са хетерогенни, аргументира и целите на дисертацията. Библиографската ретроспекция показва, че поставените цели от дисертанта са постигнати – събрани са сведенията за табличките с дръжка, плод на културните традиции на Древна Асирия, систематизирани са чрез каталогизиране на публикуваните и достъпните непубликувани паметници, при това с научна добросъвестност - чрез съвременен сверяване в музеи или чрез снимков материал. Докторантът дава своя принос като допълва известната група с нови паметници, въведени в научно обръщение чрез дисертационния труд. Авторът пояснява, че сравняването на известния материал в музеите е породено и от факта, че материалният носител на множество публикувани паметници е бил пренебрегван, което е довело до неговата липса в различните изследвания, посветени на разглежданите артефакти.

Сред постигнатите цели – все с приносен характер, е филологическата обработка на новия изворов материал, спадащ към тази група, представянето на нови четения на известен материал на базата на сверяване на паметниците в музеите, направен е превод на български език на подбрани текстове, нанесени върху разглежданите паметниците. Безспорно, тук трябва да се подчертаят полиглотските знания на дисертанта. Но те не биха били достатъчно условие за добрата дисертация, ако липсваше неговото умение да прилага необходимата интердисциплинарна методология, която правилно води направения сравнителен анализ от началото до края.

Така обектът и нанесеният на него текст се разглеждат като два еднакво значими елемента на един паметник, и както обяснява дисертантът - този подход е рядко използван в асириологията. Освен това всеки артефакт от хетерогенната група се разглежда в археологически контекст, но като лингвистично и културно наследство – текст, и като обект – носител на текста, който е документиран върху него. А уелото прилагане на теорията на комуникациите дава възможност на автора да разкрие прагматичната функция на разглежданите паметници, тяхното място в социалния климат на древна Месопотамия. Това дава основание за висока оценка и на приложената от Панайотов методология в цялото изследване.

Накратко за съдържанието на труда. Първата глава е посветена на паметници от групи Ламашу и Хулбазизи – едно необходимо обобщение, макар и в сбита форма, но с обстоен анализ, защото проблемът е добре изследван от чуждестранната историческа гилдия. За подчертаване е, че авторът жалонира основни проблеми в Хулбазизи групата. Така поднесената интерпретация дава основание за пожелание посочените допълнителни паметници за бъдещи изследвания да бъдат обект за следващи трудове на дисертанта.

Глава втора представя хетерогенната група на таблички с дръжка, въвежда ни в съвременното състояние на изследванията на хетерогенната група, елементите на формата на табличките с дръжка, разгледани са кръстосаните двойни линии с или без вписани заклинания и пр. За подчертаване е, че анализът е евристично детайлизиран, всеки паметник е разгледан поотделно, но и в дискурс с другите му подобни. Откриват се нови приносни заключения, осветлени са и дискуссионни въпроси, обърнато е внимание на различните посоки на четене на артефактите, анализът на термина *Имиугубу* е осъществен в широк контекст от сравнения. Аргументиран е изводът, че формата е асирийско изобретение и че се среща главно в земи под асирийско влияние.

Трета глава постига важен аспект от голямата тема „Таблички с дръжка от Месопотамия – II-I хил. пр. Хр.”- систематизация на хетерогенната група. Първата подгрупа е посветена на паметници, съдържащи силабари – древни азбучници, използвани в процеса на изучаване на клинописа. След това са представени артефакти с различна функция, следват молитвените заклинания, които имат ясно изразена защитна функция. Някои от тях са намерени в частни къщи и носят имена на личности, а артефактите са предпазвали къщите. В унисон с тези наблюдения следват табличките

с дръжки, изписани с епоса за бог Ера. Авторът показва, че изначалната цел на епоса може да бъде определена като история със защитна цел, чието записване върху табличка с дръжка е вдъхвало надежда в древния човек за предпазване от беди. Следва анализ на артефакти, които са обяснени в широкия смисъл на думата. Между тях се нареждат царски укази с регулации за храм, както и хемерологии и менологии. Последните имат функция много сходна с днешните календари, което добре онагледява заключенията, че са били консултирани. Отделна група съставят царските надписи. Следват Асирийския царски списък, както и списък с имена на жреци. Метрологичен текст като размерите на храм, също е намерен върху табличка с дръжка. Следват ритуални текстове, посвещения, етикети, административни текстове. Главата за систематизацията завършва от параграф, в който са представени неясни текстове – отново отправна точка за по-нататъшни изследвани. Разноликите жанрове ясно показват, че формата на артефакта е водеща и оправдават в начало изложената от дисертанта методология.

Прави впечатление, че дисертантът се е съобразил с направените на вътрешната защита забележки и препоръки. Ще направи впечатление, че в настоящето становище на отправям критики, първо, защото е положен огромен труд по издирването на артефактите и научната информация по темата, второ, приложената методология и извороведски анализ е правилен, при това с новаторски елементи, и трето – не на последно място, дисертационният като цяло е първо по рода си у нас изследване.

Дисертационният труд на Страхил Валентинов Панайотов на тема „Таблички с дръжка от Месопотамия – II-I хил. пр. хр.” е с приносен характер, което ми дава основание да препоръчам на уважаемите членове на научното жури да присъдят на Страхил Валентинов Панайотов образователната и научна степен „Доктор” по научна специалност история.

25 февруари 2014 г.

Доц. д-р А. Запрянова: